INDEX SCHOLARVM

QVAE

SVMMIS AVSPICIIS

REGIS AVGVSTISSIMI

G V I L E L M I

IMPERATORIS GERMANIAE

IN

VNIVERSITATE FRIDERICIA GVILELMIA RHENANA

PER MENSES HIBERNOS ANNI CIƆIƆCCCLXXX—LXXXI

A DIE XV MENSIS OCTOBRIS

PVBLICE PRIVATIMQVE HABEBVNTVR

INEST EPICVRI AB H. VSENERO RECOGNITI SPECIMEN

BONNAE

TYPIS CAROLI GEORGI VNIV. TYPOGR.

RECTOR ET SENATVS

VNIVERSITATIS FRIDERICIAE GVILELMIAE RHENANAE

CIVIBVS

S.

Inter scriptores illos, quorum ingenium multorum saeculorum studia tenuit aluitque, haud facile quisquam iniquiore fato uexatus est quam Epicurus. cuius libros etsi non omnes ingens litterarum ruina deleuit, tamen quibus pepercit, tantum non perditos tradidit. non dico raras illas ingenii Epicurei scintillas e carbone Herculanensi etiam nunc emicantes, quas non exstinxisse fortunae inuidia uidetur, quo magis spe frustratis insultaret: at eas, quantum siue dispici siue diuinari potest, speramus Gomperzii studio collectas mox editum iri. dolemus damnum inreparabile. illud pudet pigetque, quod quae integra nobis concessa sunt, eis hodieque premuntur tenebris, ut soli uideantur coniectorum temeritati relicta esse. Ne Laertius quidem Diogenes uel is quem conpilat, cum summam Epicureae doctrinae propositurus utilissimo consilio non sententias undique decerptas sed quattuor illius libellos decimo libro interponeret, bona atque emendata exemplaria circumspexit, sed quod primum in manus inciderat uolumen non recognitum librariis tradidit, quos omnia, integra corrupta, genuina spuria, textum scholia descripsisse aequa fide uidemus. tredecim saeculorum librarii quantopere cumulauerint uitia, nemo non intellegat. accessere uiri docti, genus hominum etiam infestius. nam cum Laertium Diogenem primus Frobenius ex pessimo libro Matthaei Aurigalli professoris Vitebergensis euolgasset, Henricus Stephanus secundum libros et ipse deteriores correxisset, unus Thomas Aldobrandinus praestantioribus exemplis sed non firmo iudicio usus edidisset, Petrus Gassendus prodiit, uir physices Epicureae multo quam sermonis Graeci peritior, qui decimum librum Laertii scilicet integritati restitueret. is etiamsi haud pauca multo cum acumine recte intellexit, tamen ea temeritate in uerba scriptoris grassatus est, ut ea non purgare sed fingere ipse uideatur. Hunc suo more imitatus Marcus Meibomius ea re etiam perniciosior Epicuro editor extitit,

quod Laertii Diogenis exemplar ab illo temeratum et splendore elegantiaque et commentarii Menagiani utilitate ita omnibus paene ad hunc usque diem commendabatur, ut summa eius esset auctoritas. nempe hinc pendent uel inuiti quotquot post eum Laertium aut Epicurea ediderunt. unus Schneiderus Saxo poterat et Meibomii temeritatem peruidere et lucem Epicureis reddere, nisi lectionis memoria illi ex turbidis riuulis haurienda fuisset. quo nixus Huebnerus quamquam haud ita raro ad librorum fidem lectionem reduxit, adeo sibi non constat, ut obscuriora quaeque fuco Meibomiano oblinere quam non intellegere malit. nam de Cobeti exemplo tantum uiro egregio debemus ut taceamus. sic necessario euenit, ut limpidissimi doctrinae Epicureae fontes paene neglecti iacerent, cum interpolatione perspecta prudentissimus quisque desperandum ratus manus oculosque ab eis abstineret. nec prius licuit spem erigere, quam ad sinceram librorum memoriam uia reclusa esset.

quae cum ita sint, peropportune factum est ut Maximilianus Bonnetus noster cum ab H. Dielesio rogatus codices Laertii Parisienses explorasset, specimen, ex quo eorum pretium aestimaretur, editurus primam Epicuri epistulam eligeret (musei Rhen. t. XXXII p. 583 sqq.). non potui quin quantum hoc subsidium Epicurea intellecturum iuuaret experirer. miratus ac laetatus interpolationis labe abstersa genuinam sanamque scriptoris sententiam saepe numero paene ultro enitescere uidi. sed quoniam primus ille libellus omnium difficillimus tuto explicari non potest nisi omnibus philosophi reliquiis adhibitis, ad reliquos quoque libellos animum aduertere et Epicuri recensendi consilium agitare coepi. quod opus periculosae plenum aleae numquam profecto suscepissem, nisi Curti Wachsmuthi mei amicitia simul mihi et copiam dedisset et animos fecisset, qui librorum optimorum Italicorum, quos olim excusserat, lectionem utendam mihi liberalissime obtulit. auxit praesidia Bonnetus Parisiensium librorum discrepantia diligentissime enotata, Gustauus Meynckius codice antiquissimo Laurentiano excusso. Nunc ut hae copiae quantum Epicuri libellis restituendis prosint, appareat, initium primae epistulae ut potui emendatum proposui, quod a uiris doctis specimen editionis haberi, a sodalibus seminarii nostri, quos hoc ipso tempore me duce in his uerbis extricandis non sine fructu spero elaborasse, in memoriam praeteriti laboris teneri uolo.

Notis exempla indicabuntur hisce

B codex Borbonicus Neapolitanus 253 membr. saec. XIV?
E Eudocia uiolarii p. 181 sq. Villois.
F codex Laurentianus LXIX 13 membr. saec. XII
G codex Laurentianus LXIX 28 chartac.
H codex Laurentianus LXIX 35 membr.
P codex Parisiensis 1759 chart. saec. XIV
Q codex Parisiensis 1758 chart. Carolo Graux iudice inter a. 1350—1500 scriptus
f editio Hieronymi Frobenii Basil. MDXXXIII
s editio Henrici Stephani MDLXX.

V

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΗΡΟΔΟΤΩΙ ΧΑΙΡΕΙΝ

35 Τοῖς μὴ δυναμένοις, ὦ Ἡρόδοτε, ἕκαστα τῶν περὶ φύσεως ἀναγεγραμμένων ἡμῖν ἐξακριβοῦν μηδὲ τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βύβλους διαθρεῖν ἐπιτομὴν τῆς ὅλης πραγματείας εἰς τὸ κατασχεῖν τῶν ὁλοσχερωτάτων δοξῶν τὴν μνήμην ἱκανῶς ἂν τις παρασκευάσαι, ἵνα παρ' ἑκάστους τῶν καιρῶν ἐν τοῖς κυριωτάτοις βοηθεῖν αὑτοῖς δύνωνται, καθ' ὅσον ἂν ἐφάπτωνται τῆς περὶ φύσεως θεωρίας. Καὶ τοὺς προβεβηκότας δὲ ἱκανῶς ἐν τῇ τῶν ὅλων ἐπιβλέψει τὸν τύπον τῆς ὅλης πραγματείας τὸν κατεστοιχειωμένον δεῖ μνημονεύειν. τῆς γὰρ ἀθρόας ἐπιβολῆς πυκνὸν δεόμεθα, τῆς δὲ κατὰ μέρος οὐχ ὁμοίως.
βαδιστέον μὲν οὖν καὶ ἐπ' ἐκεῖνα συνεχῶς, ἔν τε 36
μνήμῃ τὸ τοσοῦτον ποιητέον, ἀφ' οὗ ἥ τε κυριωτάτη ἐπιβολὴ ἐπὶ τὰ πράγματα ἔσται καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκρίβωμα πᾶν ἐξευρήσεται, τῶν ὁλοσχερωτάτων τύπων εὖ περιειλημμένων καὶ μνημονευομένων· ἐπεὶ καὶ τοῦ τετελεσιουργημένου τοῦτο κυριώτατον τοῦ παντὸς ἀκριβώματος γίνεται, τὸ ταῖς ἐπιβολαῖς ὀξέως δύνασθαι χρῆσθαι, ἑκάστων πρὸς ἁπλᾶ στοιχειώματα καὶ φωνὰς ἀναγομένων. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ πύκνωμα τῆς συνεχοῦς τῶν ὅλων περιοδείας εἶναι μὴ δυναμένου διὰ βραχέων φωνῶν ἅπαν ἐμπεριλαβεῖν ἐν αὑτῷ τὸ καὶ κατὰ μέρος ἂν ἐξακριβωθέν.
Ὅθεν δὴ πᾶσι χρησίμης οὔσης τοῖς ᾠκειωμένοις φυ- 37
σιολογίᾳ τῆς τοιαύτης ὁδοῦ, παρεγγυῶν τὸ συνεχὲς ἐνέργημα ἐν φυσιολογίᾳ καὶ τοιούτῳ μάλιστα ἐγγαληνίζων τῷ βίῳ ἐποίησά σοι καὶ τοιαύτην τινὰ ἐπιτομὴν καὶ στοιχείωσιν τῶν ὅλων δοξῶν.

---

1 Laertius Diogenes X 28 ἃ [μίαν libri] δὲ αὐτῷ [αὐτῶν libri nisi quod αὐτῶ* B^1] δοκεῖ ἐν [sic BHP^1Q: εἰ δοκεῖ F εἰ δοκεῖ ἐν mg P^2] αὐτοῖς [sc. libris omnibus Epicuri], ἐκθέσθαι πειράσομαι τρεῖς ἐπιστολὰς αὐτοῦ παραθέμενος, ἐν αἷς πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ φιλοσοφίαν ἐπιτέτμηται [ἐπέτεμε F, mg P^2]· θήσομαι [θήσομεν BHPQ] δὲ καὶ τὰς κυρίας αὐτοῦ δόξας καὶ εἴ τι ἔδοξεν ἐκλογῆς ἀξίως ἀνεφθέγχθαι, ὥστε σὲ πανταχόθεν καταμαθεῖν τὸν ἄνδρα κἀμὲ κρίνειν εἰδέναι [κρίνειν εἰδέναι κρίνειν H^2P^1Q]. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἐπιστολὴν γράφει πρὸς Ἡρόδοτον ⟨ἥ τις ἐστὶ περὶ τῶν φυσικῶν· τὴν δὲ δευτέραν πρὸς Πυθοκλέα⟩, ἥ τις ἐστὶ περὶ μεταρσίων· τὴν τρίτην πρὸς Μενοικέα, ἔστι δ' ἐν αὐτῇ τὰ περὶ βίων. ἀρκτέον δὴ ἀπὸ τῆς πρώτης, ὀλίγα προειπόντα περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς κατ' αὐτὸν φιλοσοφίας ...... 34 ἀντιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν. Ἐπίκουρος κτλ.

1 cf. ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ πρὸς Ἡρόδοτον ep. II 85 | χαίρειν] εὖ πράττειν E interpolatum ex Laertio X 14. cf. Bernaysius De cynicis Luciani p. 88 sq. || 2 ἕκαστα τῶν om F^1 εκαστα sscr F^2 || 3 φύσιν (sed φύσεως mg) H | ἀναγεγραμμένων ἡμῖν $BGHPQF^2$ ἐγγεγραμμένων F^1: ἡμῖν ἀναγεγραμμένων f || 4 βίβλους libri βίβλων Meibomius || 6 ὁλοσχερωτάτων GHPQf ὁλοσχεροτάτων BF cf. Nauckius philol. IV p. 200: ὁλοσχερεστάτων Gassendus | δοξῶν $FGHP^2$: δὲ δοξῶν B δεδοξῶν P^1Q latetne γε? | ἄν τις] αὑτοῖς libri, Meibomio auctore delebat Schneider || 7 παρασκέυασα[ι]** ἵνα cum litura F παρεσκεύασα ἵνα HP^2f: παρεσκεύασαν ἃ Q, P^1? παρεσκεύασα ἃ BG | ἑκάστου* F || 8 αὐτοῖς libri et ante Schneiderum exempla edita | δύνωνται FHP^2 δύνονται P^1Q δύνανται BG s: δύναιντο f

1 ἐφάπτονται BF, P^1? | τῆς περὶ] περὶ τῆς F | φύσιν (sed φύσεως mg) H φύσεος G | θεωρίας sscr F || 2 προβεβληκότας FGHPQf || 3 καταστοιχειωμένον FQ || 6 συνεχῶς] καὶ συνεχῶς Gs | ἔν τε] ἐν τῇ libri || 7 τὸ τοσοῦτον BHP^2 τὸ τοσοῦτο P^1Q τοσοῦτο F τοσοῦτον Ef: om Gs || 8 δὴ] δὲ E | καὶ post δὴ om F || 9 ἐξευρεθήσεται Meibomius | ὁλοσχερεστάτων Gassendus cf. ad ^{a} 6 || 10 τύπων FGHf τῶν τύπων BPQ Aldobrandinus τύπῳ Nuernberger | εὖ περιειλημμένων FHPQ ἐυπεριειλημμένων B ἐνπεριειλημμένων f ἐμπεριειλημμένων Gs || 11 τελεσιουργημένου Ff. cf. 83 τῶν ἀποτελουμένων | τοῦτε H || 12 ἀκριβωμένου f || 13 χρῆσθαι om f | ἑκάστων] καὶ libri | ἁπλὰ ex ἁπλᾶ corr F || 14 ἀναγομένων] συναγομένων libri, ante φωνὰς G || 15 περιοδίας BGHPQ || 16 δυνάμενον libri: correxit Aemilius Thomas | βραχέων libri || 17 αὐτῷ libri: corr. Schneider | τὸ FGHPQ: ὃν B | καὶ κατὰ BGHPQs καὶ τὸ κατὰ F: κατὰ Ef | ἀνεξακριβωθὲν HP^1Q | ἐξακρι[βεῖν ἐν αὐτῶ· τὸ καὶ ἂν ἐξακρι]βωθὲν G deletis eis quae inclusi || 18 ὅθεν om B^1 | δὴ] δὲ H || 19 παρεγγυῶν τὸ QH^2 παρεγγυῶντ̄ P^1 παρεγγυ[ῶν] τὸ cum rasura B παρεγγυῶ τὸ Gs: παρεγγυώντων FH^1P^2Ef || 20 ἐνέργημα Ff: ἐνάργημα BGHPQ | ἐν in litura H | τοιούτῳ] τὸ τούτων BFGHPQ τῷ τούτῳ f τούτῳ τὸ Aldobrandinus τῷ τοιούτῳ GHermannus ap. Huebnerum p. 744 | ἐνταληνίζων τῶ B^1: ἐνταληνίζον τῶ B^2 ἐνγαληνίζον τῶ P^1Q ἐγγαληνίζον τῶ FH^2 ἐνταλανίζον τῶ G: ἐγγαληνιζώντων H^1 ἐγγαληνιζόντων P^2Efs || 21 ἐποίησά σοι] ποιήσασθαι libri. cf. Galenus t. II p. 218 Kuehn. τότε γοῦν ἐποίησα καὶ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις τῷ Βοηθῷ

Πρῶτον μὲν οὖν τὰ ὑποτεταγμένα τοῖς φθόγ-
γοις, ὦ Ἡρόδοτε, δεῖ εἰληφέναι, ὅπως ἂν τὰ δοξα-
ζόμενα ἢ ζητούμενα ἢ ἀπορούμενα ἔχωμεν εἰς ταῦτα
ἀναγαγόντες ἐπικρίνειν, καὶ μὴ ἄκριτα πάντα ἡμῖν
⟨ἴῃ⟩ εἰς ἄπειρον ἀποδεικνύουσιν ἢ κενοὺς φθόγγους
38 ἔχωμεν. ἀνάγκη γὰρ τὸ πρῶτον ἐννόημα καθ' ἕκα-
στον φθόγγον βλέπεσθαι καὶ μηθὲν ἀποδείξεως προσ-
δεῖσθαι, εἴπερ ἕξομεν τὸ ζητούμενον ἢ ἀπορούμενον
καὶ δοξαζόμενον ἐφ' ὃ ἀνάξομεν. ἔπειτα κατὰ τὰς
αἰσθήσεις δεῖ πάντα τηρεῖν καὶ ἁπλῶς τὰς παρούσας
ἐπιβολὰς εἴ τε διανοίας εἴ θ' ὅτου δή ποτε τῶν κριτη-
ρίων, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπάρχοντα πάθη, ὅπως ἂν
καὶ τὸ προσμένον καὶ τὸ ἄδηλον ἔχωμεν οἷς σημειω-
σόμεθα.

Ταῦτα δεῖ διαλαβόντας συνορᾶν ἤδη περὶ τῶν
ἀδήλων· πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ
ὄντος. πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἂν σπερμάτων γε
39 οὐθὲν προσδεόμενον. καὶ εἰ ἐφθείρετο δὲ τὸ ἀφανι-
ζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν ἀπωλώλει τὰ πράγ-
ματα, οὐκ ὄντων εἰς ἃ διελύετο. Καὶ μὴν καὶ τὸ
πᾶν ἀεὶ τοιοῦτον ἦν οἷον νῦν ἐστι, καὶ ἀεὶ τοιοῦτον
ἔσται. οὐθὲν γάρ ἐστιν εἰς ὃ μεταβαλεῖ. παρὰ γὰρ
τὸ πᾶν οὐθέν ἐστιν, ὃ ἂν εἰσελθὸν εἰς αὐτὸ τὴν
μεταβολὴν ποιήσαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἐστι ⟨σώ-
ματα καὶ τόπος⟩· σώματα μὲν γὰρ ὡς ἔστιν, αὐτὴ
ἡ αἴσθησις ἐπὶ πάντων μαρτυρεῖ, καθ' ἣν ἀναγκαῖον
τὸ ἄδηλον τῷ λογισμῷ τεκμαίρεσθαι, ὥσπερ προεῖ-
πον. τόπος δὲ εἰ μὴ ἦν, ὃν κενὸν καὶ χώραν καὶ 40
ἀναφῆ φύσιν ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν εἶχε τὰ σώματα
ὅπου ἦν οὐδὲ δι' οὗ ἐκινεῖτο, καθάπερ φαίνεται κι-
νούμενα. παρὰ δὲ ταῦτα οὐθὲν οὐδ' ἐπινοηθῆναι
δύναται οὔτε περιληπτικῶς οὔτε ἀναλόγως τοῖς πε-
ριληπτοῖς, ὅσα καθ' ὅλας φύσεις λαμβάνομεν καὶ μὴ
ὡς τὰ τούτων συμπτώματα ἢ συμβεβηκότα λέγομεν.
Καὶ μὴν καὶ τῶν σωμάτων τὰ μέν ἐστι συγκρίσεις,
τὰ δ' ἐξ ὧν αἱ συγκρίσεις πεποίηνται· ταῦτα δέ 41
ἐστιν ἄτομα καὶ ἀμετάβλητα, εἴπερ μὴ μέλλει πάντα
εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσεσθαι ἀλλ' ἰσχύειν τι ὑπομένειν
ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν συγκρίσεων, πλήρη τὴν φύσιν
ὄντα, οὐκ ἔχοντα ὅπῃ ἢ ὅπως διαλυθήσεται. ὥστε
τὰς ἀρχὰς ἀτόμους ἀναγκαῖον εἶναι σωμάτων φύσεις.
Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἄπειρόν ἐστι. τὸ γὰρ πεπε-
ρασμένον ἄκρον ἔχει· τὸ δὲ ἄκρον παρ' ἕτερόν τι
θεωρεῖται· ὥστε οὐκ ἔχον ἄκρον πέρας οὐκ ἔχει·

---

24 ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο καὶ [om F] ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ φησι κατ' ἀρχὴν [ἀλλὰ .... ἀρχὴν om f] καὶ [om H] ἐν τῇ ᾱ περὶ φύσεως. SCHOLION

11 καὶ μὴν καὶ ταὐτὸν [sic FHP²f, om G: τῶν deletum B τῶν Q τ////ν P¹] τοῦτο [τούτω P²Hf] καὶ [om F] ἐν τῇ πρώτῃ περὶ φύσεως καὶ τῇ [ἐν τῇ B] ιδ καὶ τῇ [καὶ BGHP¹Qf] ιε καὶ τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ. SCHOLION

2 δεῖ διειληφέναι Cobetus || 3 ἔχομεν F ut l. 6 | εἰς ταῦτα ἀναγαγόντες ἐπικρίνειν B¹ ut ceteri, deleuit et litteris partim paene euanidis πάντα ἢ ἀπατώμενα ἔχωμεν εἰς ἃ ἀναγαγόντες ἐπικρίνειν scripsit B² | ταῦτα] ἃ B² ὃ edebatur ante Nuernbergerum || 4 ἀνάγοντες F¹f | ἡμῖν libri integri: ἡμῖν ἢ G ut coniecit Roeperus Philol. t. I p. 662 cf. III p. 25 || 5 ἀποδεικνύουσιν GHPQ Ambrosius: ἀποδεικνύωσιν BFf | ἢ om B¹ || 7 μηθὲν BGHP²f: μηδὲν FP¹Q || 9 καὶ δοξαζόμενον in litura F² | ἀνά[ξο]μεν ex ἀνά*ωμεν corr rec B | ἔπειτα] εἴτε libri εἶτα Gassendus. nisi praestat ἔπειτεν scribere || 10 πάντα om F | τὰς] κατὰ τὰς Gassendus || 11 ἐπιβουλὰς G | ὅτου δήποτε libri: ὁδήποτε f ὁτιδήποτε Schneiderus || 12 καὶ τὰ] καὶ κατὰ τὰ Gassendus || 13 προσμένον FGHP²f: προσμενόμενον BP¹Q | ἔχομεν B¹F | οἷς in litura rec B | σημειωσώμεθα GHP¹Q [ση]μεισώμεθα cum rec. litura B || 15 δεῖ Cobetus: δὲ libri, omisit unus G | διαλαβόντ[α]ς cum litura H | [συν]ορᾶν cum rec. rasura B | ἤδη] δεῖ Gassendus ἤδη δεῖ Meibomius || 16 γένηται B || 17 ἐγίνετο F ἐγίνετ' fort. ex ἐγένετ' corr P² γένοιτ' Q || 18 οὐθὲν FHPQ: οὐδὲν BGf | δὲ om FH¹ || 19 ἀπωλώλει HPQ: ἀπολώλει FGf ἀπολώλῃ B || 20 ὄντων F ut uoluerat Iacobitzius apud Huebnerum p. 744: ὄντων τῶν ceteri libri || 21 ἐστιν FQ || 22 μεταβάλλει libri || 24 ποιήσαι] ποιήσαιτο (-σετο B) libri

1 ἐστι· σώματα μὲν FHP²f ἐστι σῶμα· τὰ μὲν BGP¹Qs | αὐτὴ] καὶ αὐτὴ Gs || 3 τὸ (ante ἄδηλον) om F | τῶν λογισμῶν H | προεῖπον scilicet supra ª 9—13 | προεῖπον τὸ πρόσθεν· εἰ μὴ libri || 4 ὃν] ὂν FHPQ ὃ BGf || 6 ἦν BG: ἐνι Q ἐ* P¹ εἴη FHP²f | οὐδὲν δ' ἐκινεῖτο f || 7 παρὰ δὲ in rasura B περὶ δὲ HQ | οὐδ'] οὔτε libri, sed ὅτε pr B || 8 περιληπτῶς libri || 9 ὅσα] ὡς libri | λαμβανόμενα et 10 λεγόμενα libri || 11 alt. καὶ om B²G | τῶν FHP²Q: om BGP¹ | συγκρίσεις B²FGP² συνκρίσεις (idem l. 12) B¹ σύγκρισις HP¹Q || 13 μέλλοι GH et fort. F || 14 ἰσχύοντα ὑπομ. libri || 16 ὄντα] ὅταν libri ὄντα, καὶ Meibomius | δια[λυ]θήσεται cum litura rec B || 17 ἀναγκαίως BG | φύσεις] τὰς φύσεις G || 18 fort. καὶ αὐτὸ τὸ πᾶν || 19 τὸ δὲ FHPQf: τὸ γὰρ BG || 20 ὥστε τὸ οὐκ f

πέρας δὲ οὐκ ἔχον ἄπειρον ἂν εἴη καὶ οὐ πεπερασμένον. Καὶ μὴν καὶ τῷ πλήθει τῶν σωμάτων ἄπει-
42 ρόν ἐστι τὸ πᾶν καὶ τῷ μεγέθει τοῦ κενοῦ. εἴ τε γὰρ ἦν τὸ κενὸν ἄπειρον, τὰ δὲ σώματα ὡρισμένα, οὐδαμοῦ ἂν ἔμενε τὰ σώματα, ἀλλ' ἐφέρετο κατὰ τὸ ἄπειρον κενὸν διεσπαρμένα, οὐκ ἔχοντα τὰ ὑπερείδοντα καὶ στέλλοντα κατὰ τὰς ἀνακοπάς. εἴ τε τὸ κενὸν ἦν ὡρισμένον, οὐκ ἂν εἶχε τὰ ἄπειρα σώματα ὅπου ἐνέστη. Πρός τε τούτοις τὰ ἄτομα τῶν σωμάτων καὶ μεστά, ἐξ ὧν καὶ αἱ συγκρίσεις γίνονται καὶ εἰς ἃ διαλύονται, ἀπερίληπτά ἐστι ταῖς διαφοραῖς τῶν σχημάτων· οὐ γὰρ δυνατὸν γενέσθαι τὰς τοσαύτας διαφορὰς ἐκ τῶν αὐτῶν σχημάτων περιειλημμένων. Καὶ καθ' ἑκάστην δὲ σχηματισιν ἁπλῶς ἄπειροί εἰσιν αἱ ὅμοιαι, ταῖς δὲ διαφοραῖς οὐχ
43 ἁπλῶς ἄπειροι ἀλλὰ μόνον ἀπερίληπτοι. Κινοῦνταί

16 ἀπερίληπτοι. οὐδὲ γάρ φησιν ἐνδοτέρω [infra § 56] εἰς ἄπειρον [ἄπειρα H] τὴν τομὴν τυγχάνειν, λήγειν [λέγει libri λήγει CFHermannus] δέ, ἐπειδὴ αἱ ποιότητες μεταβάλλονται, εἰ μέλλει [μέλλοι BG] τις μὴ καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἁπλῶς [om F] εἰς ἄπειρον αὐτὰς ἐκβάλλειν [cf. § 57]. SCHOLION

τε συνεχῶς αἱ ἄτομοι τὸν αἰῶνα * * καὶ αἱ μὲν εἰς μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων διιστάμεναι, αἱ δὲ αὐτὸν τὸν παλμὸν ἴσχουσιν, ὅταν τύχωσι τὴν περιπλοκὴν κεκλιμέναι ἢ στεγαζόμεναι παρὰ τῶν πλεκτικῶν. ἥ τε 44
γὰρ τοῦ κενοῦ φύσις ἡ διορίζουσα ἑκάστην αὐτὴν τοῦτο παρασκευάζει, τὴν ὑπέρεισιν οὐχ οἵα τε οὖσα ποιεῖσθαι· ἥ τε στερεότης ἡ ὑπάρχουσα αὐταῖς κατὰ τὴν σύγκρουσιν τὸν ἀποπαλμὸν ποιεῖ, ἐφ' ὁπόσον ἂν ἡ περιπλοκὴ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκ τῆς συγκρούσεως διδῷ. ἀρχὴ δὲ τούτων οὐκ ἔστιν, αἰτίων τῶν ἀτόμων οὐσῶν καὶ τοῦ κενοῦ.

1 αἱ ἄτομοι. φησὶ δ' ἐνδοτέρω [infra § 61] καὶ ἰσοταχῶς αὐτὰς κινεῖσθαι τοῦ κενοῦ τὴν εἶξιν [ἴξιν aut ἰξὶν libri] ὁμοίαν [post παρεχ. traicit F] παρεχομένου καὶ τῇ κουφοτάτῃ καὶ τῇ βαρυτάτῃ. SCHOLION

11 τοῦ κενοῦ. φησὶ δ' ἐνδοτέρω [infra § 54] μηδὲ ποιότητά τινα περὶ τὰς ἀτόμους εἶναι πλὴν σχήματος καὶ μεγέθους καὶ βάρους· τὸ δὲ χρῶμα παρὰ [περὶ HQ] τὴν θέσιν τῶν ἀτόμων ἀλλάττεσθαι ἐν ταῖς δώδεκα [sic F, ιβ ceteri] στοιχειώσεσι φησί. πᾶν τε μέγεθος μὴ εἶναι περὶ αὐτάς [cf. infra 55]· οὐδέποτε γοῦν [οὖν f] ἄτομος ὤφθη αἰσθήσει [cf. 56]. SCHOLION

2 καὶ μὴν omissum supplet mg H || 4 ἦν om E || 5 οὐθαμοῦ P¹Q | ἀνέμενε B | ἀλλὰ BG || 7 καὶ om G | συστέλλοντα mg rec B Sambucus συτέλλοντα G | ἀνακοπάς libri: ἀντικοπάς Meibomius. sed cf. Plut. de facie in orbe lunae 18 p. 931ᵇ οὐ παρέχων ἀνακοπὰς οὐδ' ἀντερείδων || 9 ἐνέστη BFGP²f: ἔνεστι HP¹Q | πρός τε FHPQf: πρὸς BG || 10 συνκρίσεισ pr B || 12 οὐ γὰρ . . . 13 σχημάτων om E || 13 τὰς om F | αὐτῶν om Gf || 14 περιειλημμένον sed ω sscr F | σχημάτησιν BF || 15 αἱ ὅμοιαι BG αἱ ὁμοῖαι PQs αἱ ὁμαῖαι H: ἄτομοι Ff, γρ P² mg || 16 ἀπερίληπτοι BGHs, γρ P² mg: ἀπειρίληπτοι P¹Q ἀπειρία ληπτοὶ FP²f

1 τὸν αἰῶνα libri, sed εἰς τὸν αἰῶνα mg H, s | uel καὶ hiatus indicium est. duplex enim motus distinguendus erat, is quo atomi pondere suo deorsum feruntur et is qui conlisione gignitur, qui nunc solus respicitur. uide Lucr. II 83 sqq. | εἰς delebat Gassendus || 2 διιστάμεναι B | αἱ δὲ τὸν ἀποπαλμὸν ci. Schneiderus | αὐτὸν] fort. αὖ || 3 ἴσχουσαι conicias, uereor ut recte | τύχωσι τὴν libri: τύχωσι πρὸς τὴν Kuehnius, ἐπὶ inserebat Meibomius. uitium nondum sanatum est || 4 παρὰ G neque aliud π^ε F testatur: περὶ BHPQf | πληκτικῶν F || 5 αὐτὴν libri integri: αὐτῶν G ut coni. Schneider ἄτομον Meibomius || 7 στερότης P¹Q | ἡ πάρχουσα G | αὐτοῖς F || 8 σύνκρουσιν B σύγκρισιν articulo omisso f || 9 περιπλ[ο]κὴ cum litura B | συνκρούσεωσ B¹ || 10 fort. οὐκ ἔστιν ⟨οὐδὲ τέλος⟩ | αἰτιῶν P¹Q.

Pauca adnotabo. § 36 p. Vᵇ 6 quod libri exhibent βαδιστέον μὲν οὖν καὶ ἐπ' ἐκεῖνα συνεχῶς ἐν τῇ μνήμῃ τὸ τοσοῦτον ποιητέον κτλ., deficientem coniunctionem interpolator cuius manum codex G reddit eumque secutus Stephanus ante u. συνεχῶς inseruit pessime, post hoc aduerbium Schneiderus traiecit rectius. nemo uitiosum in formula ἐν τῇ μνήμῃ ποιεῖσθαι articulum notauit. ueteres ut δι' ὀργῆς ἔχειν aut φέρειν, διὰ τιμῆς ἄγειν, διὰ πολέμου uel φιλίας ἰέναι, διὰ φόβου εἶναι, ἐν αἰτίᾳ

ἐλπίδι ἡδονῇ φόβῳ al. εἶναι dicebant, itidem διὰ μνήμης ἔχειν (cf. Epic. ep. II 85) uel φέρειν (Herodian. II 2, 8), εἰς μνήμην ἀναλαβεῖν (Plat. leg. IX p. 864ᵇ) et τιθέναι (Dem. or. de cor. 138), ἐν μνήμῃ λαβεῖν et παρακεῖσθαι similia sine articulo usurpabant: a quibus quam diversa sint Epicureum κατασχεῖν τῶν δοξῶν τὴν μνήμην, Platonica φυλάξωμεν τῇ μνήμῃ (leg. VI p. 783ᶜ), ἐφαπτόμενοι αὐτοῦ τῇ μνήμῃ alia, non opus est monere. itaque nil hoc loco intercidit, latitat in uitioso articulo particula τε, qua sola non raro Epicurus utitur uel periodis iungendis. similiter ep. III 135 scribendum ταῦτα ... μελέτα πρὸς σεαυτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρός ⟨τε⟩ τὸν ὅμοιον σεαυτῷ.

ibid. p. V[b] 16 διὰ βραχέων φωνῶν libri: βραχειῶν Schneiderus primus correxit. sed notum est quam Graeci procliues fuerint ad iota uocalem inter uocales elidendam. quod etsi ad stirpes maxime uocum pertinet, tamen ne a terminatione quidem alienum fuit. iam Homericus sermo βαθέης βαθέην, πόδας ὠκέα Ἶρις admisit, in Herodoti dialecto femininum in -έα rite exit non in -εῖα, ὀξέην Babrius f. 73, 1 dedit nec doricum poetam sermo inpediebat quominus εὐρέα λάρναξ in extremo hexametro poneret. quid igitur mirum si in uoluminibus Herculanensibus coll. alt. t. VI f. 185 τὴν τοίνυν λε[ία]ν καὶ τὴν τραχέαν [δ]ιάλεκ[τον non τραχεῖαν legimus aut ibidem f. 159 πλατέαι. et grauiora haec quam illud βραχεῶν, si quidem diphthongo accentum fulcro esse consentaneum est. at illic coll. alt. t. IV f. 124 etiam ωιδεω scriptum est in his uerbis καὶ ἐν Ὠιδε⟨ί⟩ῳ⟨ι⟩ σ[ημαί]νουσιν ὅ τι μετὰ βρα[χύτατα] ʽφήγινος ⟨ὁ⟩ ἄ[ιδ]ωνʼ.

§ 39 p. VI[a] 24 sq. eandem sententiam aliis locis aliter Epicurus dixit: ἡ τῶν ὅλων φύσις σώματά ἐστι καὶ κενόν apud Sextum emp. adu. dogmat. III 333, ἡ τῶν ὄντων φύσις σώματά ἐστι καὶ κενόν in principio librorum de rerum natura cf. Plut. adu. Colotem c. XIII p. 1114[a], τὸ πᾶν σώματα καὶ ἀναφὴς φύσις ἐστίν epist. II 86. idem etiam ἡ τῶν ὄντων φύσις σώματά ἐστι καὶ τόπος Plutarcho teste adu. Col. XI p. 1112[e], quod tangit Philodemus de pietate p. 111 Gomp. [τὸ δὲ λέγειν Ἐπίκουρον τῷ τὸ πᾶν διαιρεῖσθαι μὲν εἰς] σώματα καὶ τόπον, τοὺς θεοὺς δὲ μὴ συναριθμεῖσθαι, περιγράφειν αὐτούς, τελέως ἀναλγήτων ἐστίν, εἰ μὴ τὰς ἀνωτάτωι διαιρούμενος κοινότητας ἔμελλεν ἐναριθμή[σειν] τὰς ⟨τῶν⟩ ἐν ταύταις περιειλημμένων, cf. Lucretius I 426 *locus ac spatium quod inane uocamus* aut 954 *quod inane repertumst seu locus ac spatium* et doxographus Dielesii I 20, 2 p. 318[b] 1 Ἐπίκουρος ὀνόμασιν παραλλάττειν κενόν τόπον χώραν.

Verba § 40 p. VI[b] 11 τῶν σωμάτων .... 12 πεποίηνται Philodemus de piet. p. 136, 8 Gomp. rettulit, § 41 p. VI[b] 18 τὸ πᾶν .... 19 ἔχει rubrica Lucreti ad I 951 p. 249 Lachm.; ad p. VI[b] 19 sq. Philodemus respexit π. σημ. p. 31 Gomp. ἔσ]ται .... καὶ πεπερα[σμέ]νον τι μὴ παρ' ἕτερον [θεωρεῖσ]θαι, ad p. VII[a] 2 sq. Sextus emp. adu. dogmat. III 333.

Non addam plura. nam commentarium subici charta uetat; causas lectionis mutatae rationesque explicare, si recte emendaui, non est opus: si erraui, inutile est.

